

ลักษณะของฝิ่นในชาวม้งจังหวัดเพชรบูรณ์

Characteristics of opium in the Hmong in Phetchabun province.

นฤมล จันทร์มา¹ และ มานพ คณะโต²

Narumon Janma¹ and Manop Kanato²

¹อาจารย์ สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

²รองศาสตราจารย์ ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*E-mail : dominiger2524@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจลักษณะของฝิ่นในม้งจังหวัดเพชรบูรณ์ วิถีชาติพันธุ์วิทยาถูกใช้ในการศึกษาชาวม้ง ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในช่วงเดือนมิถุนายน – ธันวาคม 2014 จำนวนผู้ใช้น้ำมัน 21 คน จากศูนย์การรักษาแบบดั้งเดิมและ ผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน เป็นข้อมูลหลัก ผู้เข้าร่วมการสังเกต และการสัมภาษณ์ในเชิงลึกมีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลัก สัมภาษณ์ข้อมูล ที่ถูกนำมาใช้ รวมทั้งการวิเคราะห์อุปนิสัย

พบว่าฝิ่น เป็นส่วนสำคัญของวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าม้ง การใช้ฝิ่นอาจจะเห็นในพิธีกรรมต่างๆ ของม้ง เช่น (งานศพ สิ่งศักดิ์สิทธิ์) ประเพณี (จัดงานแต่งงาน ผู้จัดงาน การให้รางวัล) บรรทัดฐาน (สินทรัพย์ งานสังสรรค์) และเป็นยารักษาโรคที่สำคัญ อายุของผู้ใช้น้ำมัน ประมาณ 36-78 ปี ที่มีประสบการณ์ในการใช้ฝิ่นที่ผ่านมา ราว ๆ ตั้งแต่ 7-47 ปีที่ผ่านมา ฝิ่นเป็นที่รู้จักโดย สมาชิกในครอบครัวและ เพื่อนบ้าน ด้านการรักษาความเจ็บป่วยของพวกเขา (ปวดหัว ปวดท้อง ปวดบิด ท้องเสีย) วิธีการของการ ใช้ฝิ่นเช่น สูบ ดื่ม เคลือบ และ สอดทางทวารหนัก หมอพิธีกรรมม้งที่ใช้ฝิ่น นำมาซึ่งในทุกพิธีกรรมทางวัฒนธรรมของวิถีชีวิตม้ง ตั้งแต่เกิดจนตาย ฝิ่นถูกนำมาใช้ ในชีวิตประจำวัน ทั้งก่อนและหลังจากที่ทำงาน อยู่ในทุ่งนา ในหมู่ผู้ใช้น้ำมัน เสียค่าใช้จ่าย 600-700 บาท ต่อสัปดาห์ ในปัจจุบันการเลิกฝิ่น จากการบังคับใช้กฎหมายและ การเกิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่อการใช้ฝิ่นเป็นส่วนประกอบพิธี ได้รับผลกระทบของจำนวนผู้ใช้ ในการเลิกใช้ฝิ่น แต่ฝิ่นก็ยังคงสามารถเข้าถึง ที่อยู่นอกชุมชนของพวกเขา แม้ว่าผู้ใช้น้ำมัน ได้รับการรักษาเพื่อเลิกฝิ่น มันก็อาจจะกลับมาสู่การใช้ฝิ่นอีก เพราะฝิ่นเป็นที่ตั้งของการดำเนินชีวิตชาวม้ง

คำสำคัญ : ม้ง 1 ฝิ่น 2 ลักษณะการใช้ 3

Abstract

This qualitative study aimed to exploring opium use in Hmong way of life. Ethnographic approach was used to study Hmong in Petchaboon province during June-November 2014. 21 opium users from traditional treatment centre and 9 community leaders were the key informants. Participant observation and in-depth interview were the primary data collection. Data triangulation was used as well as inductive analysis.

Opium was the essential part of Hmong way of life. Opium could be seen in Hmong various rituals (funeral, sacred), traditions (wedding, hosting, rewarding), norms (assets, socialised), and importantly medicine. Age of opium user were 36-78 years old experienced in using opium 7-47 years. Opium was introduced by family members and neighbours to treat their illness

(headache, stomachache, pain, dysentery, diarrhoea, cough). The methods of opium use were smoking, drinking, coating, and anal insertion. Hmong shaman used opium in every rituals coving Hmong way of life from birth to death. Opium was used in everyday life both before and after working in the fields. Among users, opium cost 600-700 baht a week at present. Opium stigma, legal enforcement, and ageing affected number of users to quit using opium. However, opium was still accessible outside their community. Although opium users were treated for opium cessation, it was potentially to reuse since opium was situated in Hmong way of life

Keywords : Hmong 1, Opium 2, Characteristics of opium 3

1. บทนำ

รายงานสถานการณ์ยาเสพติดประเทศอัฟกานิสถานเป็นแหล่งปลูกฝิ่นอันดับ 1 ของโลก เมื่อวันที่ 26 มิ.ย. 2556 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 74 ประเทศพม่าเป็นอันดับสอง โดยมีการปลูกฝิ่นร้อยละ 24 ของการเพาะปลูกฝิ่นทั่วโลก[1] ทั้งนี้ยังพบว่าผู้ค้ายาเสพติดที่อยู่ติดบริเวณชายแดนประเทศไทยยังมีการลักลอบเข้ามาในกลุ่มชาวเขาเผ่าต่างๆ เช่น ม้ง เย้า มูเซอ และลีซอ จึงพิจารณาได้ว่า สาเหตุที่ยังทำให้เกิดพฤติกรรมการลักลอบปลูกฝิ่น มาจาก 1.ราคาฝิ่นที่สูงอย่างต่อเนื่อง 2. มีนายทุนให้การสนับสนุนหรือบังคับให้ปลูก (ซึ่งในกรณีของนายทุนที่มาให้การสนับสนุน อาจมีความต้องการที่ลึกซึ้งมากกว่าการขายผลผลิตที่เป็นฝิ่นดิบ) 3. ไม่มีความรู้หรือโอกาสในการเข้าถึงในการพัฒนาที่ทางราชการจัดให้ 4. มีสมาชิกหรือตัวผู้ปลูกเองยังคงติดฝิ่นอยู่ 5. มีความต้องการเลียนแบบคนพื้นราบในเรื่องของการมีและใช้สิ่งของซึ่งแสดงถึง ความทันสมัย เช่น อยากรับรถยนต์ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น 6. ฝิ่นยังคงเป็นวัตถุดิบสำคัญในการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรม[2]

จังหวัดเพชรบูรณ์มีชาวเขาเผ่าม้ง ที่มาพักอาศัยอยู่เพื่อทำมาหากินตามวิถีมีจำนวนไม่น้อย โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะปลูกพืชที่ราบสูง ในภาคอีสานนโยบายและการปราบปรามไม่ทำให้ปลูกฝิ่นและเลิกสูบฝิ่นแต่ชาวเขาของจังหวัดเพชรบูรณ์ยังมีผู้ที่ติดฝิ่นอยู่เป็นจำนวนมากจากการลงพื้นที่และการสังเกต ผู้มาบำบัดฝิ่นที่ศูนย์บำบัดบ้านเพชรดำในปัจจุบัน 21 คน เป็นชาวเขาเผ่าม้ง อายุ 48 ปีขึ้นไป ทั้งหญิงและชาย โดยการใช้ฝิ่นเป็นยาพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่ม้งใช้รักษาอาการเจ็บป่วยตามวิถีการดำเนินชีวิตที่ได้รับการถ่ายทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากการทบทวนมีประเด็นทางวิชาการในการศึกษาลักษณะของฝิ่นในชาวม้งจังหวัดเพชรบูรณ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในกรอบแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมม้งกับฝิ่นเป็นอย่างไร ค่านิยมทางสังคมชาวม้งต่อการให้คุณค่าของฝิ่น ในอดีตที่ผ่านมาของผู้บำบัดความจำเริญที่ต้องใช้ฝิ่น ช่วงเวลาที่ต้องใช้ฝิ่นคือ เข้าก่อนไปทำงานไร่และช่วงเย็นหลังเลิกงาน ลักษณะการเสพติดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ความคิดเห็นของผู้รับการบำบัดในปัจจุบันต่อฝิ่น เพื่อนำผลงานวิจัยที่ได้เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ฝิ่นในวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวเขาเผ่าม้ง เป็นข้อมูลเอกสารสืบค้นงานวิจัยด้านการใช้ฝิ่นในวัฒนธรรมม้ง เป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาชาวเขาเผ่าม้งต่อไป

2. วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) เป็นการรวบรวมข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indebt interview) ได้มาโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง Purposive sampling ศึกษาในกลุ่ม ได้แก่ ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชุมชน ผู้ที่ได้รับการบำบัดฝิ่นและ ผู้นำทางพิธีกรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้ฝิ่นในวัฒนธรรมม้ง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านเข็กน้อย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นชาวม้งคือผู้รับการบำบัดฝิ่น ศูนย์บำบัดฝิ่นบ้านเพชรดำจำนวน 21 คน และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในการวิจัย

ช่วงเวลา มิถุนายน 2557 - ธันวาคม 2557 บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล แนวคำถาม การสัมภาษณ์ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นนำแนวคำถามการสัมภาษณ์ ไปทดลองสัมภาษณ์ ในกลุ่มม้งที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์มีความเหมาะสมทางภาษา

การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงคุณภาพผ่านระเบียบวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content Analysis) ฟิลลิงตามขั้นตอนดังนี้ 1.อ่านบทวนข้อมูลเพื่อเข้าใจความรู้สึกลักษณะ 2.บริหารจัดการแยกข้อมูล 3.จัดหมวดหมู่ข้อมูลเปรียบเทียบความเหมือนความต่างของข้อมูล 4.ตีความสัมพันธ์ของข้อมูลในแต่ละประเภทของข้อมูล 5.อธิบายแบบแผน หัวข้อเรื่อง และประเภทของกลุ่มข้อมูล 6.ตีความและค้นหาความหมายโดยเน้นความหลากหลายทางคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูล จนเกิดการอ้อมตัวของข้อมูล[3]

3. ผลการวิจัย

ลักษณะของฝิ่นในม้งจังหวัดเพชรบูรณ์ จากการศึกษาสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน 9 คน และผู้เข้ารับการบำบัด 21 คน โดยใช้สารเมธาโดน ปรากฏว่ามีการเสพยาเสพติดทั้งหมด ผลจากทางห้องปฏิบัติการมีสารฝิ่นในปัสสาวะเกือบทุกคน เหตุจากช่วงเวลาที่ศูนย์บำบัดให้โอกาสผู้บำบัดกลับไปเยี่ยมบ้านหรือไปร่วมในงานศพ ผู้บำบัดมักจะกลับไปใช้ฝิ่นอีกบ่อยครั้ง

ชาวม้งยังมีการซื้อฝิ่นจากชาวลาวที่นำเข้ามาขายให้กับหมู่บ้านม้งเพชรบูรณ์ โดยเฉพาะนำฝิ่นมาใช้ในงานศพ จากการสัมภาษณ์ผู้บำบัดความคิดเห็นฝิ่นกับม้ง มีความคิดเห็นว่าการใช้ฝิ่นนั้นผูกพันกับวิถีชีวิตในการมีไว้เพื่อประกอบกิจต่างๆ เช่น งานศพ, พิธีเซ่นผี งานที่มีการรวมญาติรวมตระกูล ให้ฝิ่นเสมือนของเคารพผู้เฒ่าผู้แก่ไว้สวดเพื่อนอนหลับง่าย อารมณ์ดี เป็นของขวัญให้ผู้ใหญ่ ของตอนรับญาติ ใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่ให้ผีบรรพบุรุษ ในปัจจุบันบ้านที่มีเงินจะซื้อฝิ่นเก็บไว้ใช้ตามความจำเป็นในพิธีดังกล่าว ซึ่งผู้บำบัดยังเล่าอีกว่าแต่ก่อนฝิ่นมีไว้เพื่อปลูกขายเป็นเงิน ปลูกเก็บยางไว้ใช้ดูแลคนในครอบครัว ไว้แลกของ ใช้ในงานรวมญาติ แลกเงินฮ้างไว้ใช้ในพิธีเลี้ยงผี รักษาโรคในญาติพี่น้อง รักษาโรคต่าง ๆ ในครอบครัว ใช้ในงานต่างๆ ขนาดที่เก็บฝิ่นไว้เพื่อดูแลคนในครอบครัว หนึ่งเม็ดไซ่ห่าน ยางฝิ่นดอกสีแดงเข้มมีคุณสมบัติที่ดีสำหรับไว้รักษาโรคลดอาการปวด

วัฒนธรรมการใช้ฝิ่นจากอดีตถึงปัจจุบัน ชาวม้งนับถือศาสนาคริสต์รองลงมานับถือศาสนาพุทธและกัณับถือผีบรรพบุรุษควบคู่กันไปด้วย ระยะเวลาสูบฝิ่นที่ผ่านมาอยู่ระหว่าง 7 - 47 ปี อายุผู้เข้ารับการบำบัด 36-78 ปี อาชีพ ทำไร่ข้าว ข้าวโพด ปลูกผัก แต่ก่อนในครอบครัวเคยปลูกฝิ่นส่วนใหญ่จะเป็นพ่อปลูกและสูบด้วย ส่วนแม่จะสูบกี่ต่อเมื่อไม่สบาย สาเหตุที่สูบฝิ่นครั้งแรกได้แก่ ปวดหัว คลอดลูกคนแล้วมีอาการปวดท้อง ผม่ว่ง ปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดท้องบิด โคม่า ผู้ที่นำฝิ่นให้ใช้ครั้งแรกจะเป็นญาติและผู้นำพิธีกรรม ผู้เข้ารับการบำบัดมีปัญหาระบบทางเดินหายใจทุกคน วิธีในการใช้ฝิ่นจะใช้สูบควัน ละลายน้ำดื่ม ทาท้อง ป้ายเข้าช่องทวาร แหล่งที่ซื้อฝิ่นในปัจจุบันซื้อในหมู่บ้านน้อยเข็กส่วนใหญ่ซื้อจากม้งและม้งลาว แหล่งเงินที่ได้มาเพื่อซื้อฝิ่นได้จาก การทำไร่ ปลูกให้ ซื้อฝิ่นแต่ละครั้ง 600-700 บาท/ 1 สัปดาห์ 1 สลึง = 3.79 กรัม 700-800 บาท ใช้สูบได้ 6 วัน การบำบัดแบบอื่นนอกจากการใช้สารเมธาโดน กินน้ำมดและฉีดไดอะซีแพม (Diazepam) ฉีดโนวาอิน สาเหตุที่เข้ามารับการบำบัดครั้งนี้ เพราะอยากเลิกอายุมากแล้ว ลูกให้เลิก อยากเลิกได้มาพร้อมสามี หาซื้อยาก ราคาแพงขึ้น ผิดกฎหมายสังคมไม่ยอมรับ อายเพื่อนบ้าน หลังจากเข้ารับการบำบัดสามเดือน หัวหน้าศูนย์จะให้กลับไปอยู่บ้านและนัดให้มารายงานตัวทุกสัปดาห์วัน พร้อมกับพาไปรับยาเมธาโดนที่โรงพยาบาล ให้หมอวินิจฉัยว่าควรรับยาต่อหรือหยุดการรักษาได้ แล้วแต่บางคนจะอยู่ได้ ไม่มีอาการเสียนยา บางคนอาจจะต้องรับยาต่อไปอีก ถึงหนึ่งปี

เมื่อสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่กับการใช้ฝิ่นในวัฒนธรรมม้ง จำนวน 9 คน นอกจากการขายเป็นเงินยังใช้เพื่อให้เป็นสินจ้างหมอบแคน คนตีกองที่มาช่วยงานศพสูบจะได้อารมณ์ดีมีแรงเป่า ใช้เป็นสินน้ำใจญาติผู้ใหญ่ ใช้ในการเซ่นผีบรรพบุรุษงานศพ พิธีกรรมต่าง ๆ ที่ให้ผีบรรพบุรุษ เอาไว้ให้ผู้เฒ่าผู้แก่ สินจ้างผู้นำพิธี การสืบทอดฝิ่นในม้งจะสอนลูกหลานในการเก็บเม็ดพันธุ์ ขั้นตอนในการปลูก การสังเกตการณ์เจริญเติบโต การดูแล การกรีดยาง การเก็บยาง การปลูกฝิ่นเป็นศิลปะต้องทำด้วยใจต้องเอาใจใส่ ต้องเรียนรู้เทคนิคการเก็บ กรีดยางของ

แต่ละครอบครัว ปลุกกันในบ้านสูงเป็นแปลงใหญ่เอาพืชอื่นที่ใช้กินปลูกแซมจะงามมากปลูกบนภูเขาสูงอากาศเย็น นอนผ้า ปลูกแปลงละสี่ห้าไร่ทำข้าวปลูกบนภูเขาสูงแปลงละสี่ แต่เวลากรีดเอายางมารวมกันปลูกบนภูเขาสูงแปลงละสี่ แต่เวลากรีดเอายางมารวมกันแยกไว้ยาสีแดงเข้มใช้ในครอบครัว ลักษณะของผู้ที่ใช้ฝิ่นโดยทั่วไปจะดูจากหน้าตา คำพูด ท่าทางอารมณ์ดี ขอบนอนดูผิวหนังจะเหี่ยวแห้งไม่มีน้ำทั้งตัว ดูจากหน้าตาเหี่ยว มีกลิ่นตัว อารมณ์ดี ที่ผ่านมาผู้ที่ติดฝิ่นทำความเดือดร้อนเรื่องมีคดีความกับตำรวจทำให้ชุมชนไม่ปลอดภัยยาเสพติดชุมชน ไม่ผ่านเกณฑ์ตามนโยบายชุมชนเข้มแข็ง เป็นที่รังเกียจของชุมชน ชุมชนไม่ยอมรับชุมชนไม่ไว้วางใจชุมชนหรือสังคมไม่ยอมรับเมื่อมีกิจกรรมงานต่าง ๆ ในปัจจุบันสารเสพติดที่ชาวม้งยังใช้อยู่ เช่นยาบ้าและกาวปะยางรถจะใช้ในกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงานจะใช้ฝิ่น โดยจะสูบช่วงเช้าก่อนออกไปทำไร่และช่วงเย็นหลังจากกลับมาทำงานและยังมีผู้เฒ่าผู้แก่บางคนยังสูบฝิ่น

แนวทางในการส่งเสริม ควรมีกิจกรรมและอาชีพส่งเสริมการว่างงาน ให้ความรู้แก่ทุกกลุ่มวัยทางไกลยาเสพติด มีโครงการเพื่อพัฒนาชาวม้งตลอดเวลาเพื่อกระตุ้นเกิดการตื่นตัว ทราบถึงโทษและอันตรายของยาเสพติดให้ความรู้กับคนรุ่นใหม่และคนที่ยังใช้ฝิ่นอยู่ เข้ารับการบำบัด ภาครัฐจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชาวเขาสม่ำเสมอส่งเสริมกิจกรรมที่สอดคล้องตามวัฒนธรรม สร้างอาชีพให้ชาวเขาเพิ่มขึ้น สามารถอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุขและพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด

4. สรุปและเสนอแนะ

จากผลการวิจัยลักษณะของฝิ่นในม้งจังหวัดเพชรบูรณ์ ศึกษาข้อมูลจากผู้บำบัดฝิ่น ซึ่งมีอายุระหว่าง 36-78 ปี ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวม้ง ซึ่งสอดคล้องกับสถิติของผู้เข้ารับการบำบัดฝิ่นอย่างต่อเนื่องทุกปี มีทั้งกลุ่มเก่าที่กลับไปใช้ฝิ่นและกลุ่มใหม่ที่ยังไม่เคยได้รับการบำบัด เนื่องจากชาวม้งยังคงหาซื้อฝิ่นมาใช้ได้ ในงานประเพณีและยังมีความเชื่ออันหลงเหลืออยู่จากการรักษาความเจ็บป่วยโดยการใช้ฝิ่นเพื่อบรรเทาอาการ

5. กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณศูนย์บำบัดฝิ่นบ้านเพชรดำ ผู้ให้ข้อมูล ผู้นำชุมชนชาวเขาบ้านเข็กน้อยและสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่กรุณาให้ทุนเพื่อดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

6. เอกสารอ้างอิง

- [1] วรรณาท วัฒนา . (2000) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับการบำบัดซ้ำของผู้เสพสารเสพติดชนิดฝิ่น และเฮโรอีนที่เข้ารับการบำบัดด้วยสารเมทาโดนในจังหวัดเชียงราย.
- [2] วิชัย เสนอชุม. (2011) กระบวนการใช้เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่แก้ไขปัญหาการกลับไปเสพซ้ำของผู้ป่วยเสพติด บ้านร่มเกล้าสหมิตร หมู่ที่ 5 ตำบลศรีราษฎร์ อำเภอบพพระ จังหวัดตาก.
- [3] Fielding N. (1993) Ethnography. In : N.Gilbert. Research social life. California: SAGE Publications;